

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

-

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

-

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

-

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

NAL kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi 2024–2027. Haluamme nostaa esille huolemme ohjelman nykyisestä sisällöstä. Ohjelma ei tällaisenaan vastaa riittävästi nuorten, nuorisotyön tai nuorisopolitiikan tarpeisiin tai tuo esille riittäviä toimia ja ratkaisuja nuorten tilanteen parantamiseksi. Luonnoksessa on täysin ohitettu kodin ja asumisen merkitys nuorten hyvinvoinnille. Toisin kuin edellisessä VANUPO:ssa, lausuntokierroksella olevassa luonnoksessa ei käsitellä nuorten asumista tai asunnottomuutta laisinkaan.

**

Asumisolot vaikuttavat nuorten hyvinvointiin moniulotteisesti niin sosiaalisten suhteiden, mielen hyvinvoinnin kuin arjen taitojen osalta. Osa nuorista tarvitsee kohdennetusti tukea em. asioiden parantamiseksi omassa elämässään. Tuen tarpeessa olevat nuoret on pystyttävä löytämään paremmin ja heille on tarjottava oikeanlaista apua oikea-aikaisesti.

Nuoren itsenäistyminen tulee huomioida erikseen omana erityisenä elämänvaiheenaan, johon liittyy paljon muutakin kuin lapsuudenkodista omilleen muutto. Monet nuorista myös muuttavat omilleen opintojen vuoksi jo siirtyessään toiselle asteelle eli noin 16-vuotiaana. Heidätkin tulisi huomioida erityisryhmänä nuorisoalalla ja koulunuorisotyössä.

Ohjelmaluonnoksessa todetaan, että nuorten hyvinvointi on polarisoitunut ja että sosioekonomisella taustalla ja kodin tilanteella on suuri merkitys nuoren hyvinvoinnille sekä opiskelu-, työllistymis- ja harrastamismahdollisuuksien kannalta. Nuorten asuinoloilla ja asuinalueiden segregaatiolla on myös merkittävä vaikutus nuorten hyvinvoinnin jakautumiseen, mikä tulisi ottaa huomioon nuorisopolitiikassa.

Nuorten hyvinvoinnin parantaminen vaatii siis paitsi eriarvoisuutta ja asuinalueiden segregaatiota ennaltaehkäisevää politiikkaa, myös palvelujärjestelmän tasolla kotiin vietävään ja jalkautuvaan tukeen panostamista kaikilla palvelualueilla, myös nuorisoalalla. Esimerkiksi nuorisoasumisen ja etsivän nuorisotyön alueellista yhteistyötä tulisi kehittää.

On positiivista, että ohjelmaluonnoksessa tunnistetaan moniammatillisen työn vahvistamisen tarve. Moniammatillisen työn kehittäminen vaatii vastuusasioiden selkeyttämistä: nuorten kanssa työtä tekevien tulisi pystyä tunnistamaan nykyistä paremmin esimerkiksi neuropsykiatrisesti oireilevien nuorten tarpeet sekä nuoret, joilla kiinnipitävän tuen ja kannattelun tarve on suuri. Oikea-aikaisella ja kohdennetulla kiinnipitävällä ja moniammatillisella tuella pystytään torjumaan nuorten asunnottomuutta, joka on vaarassa lisääntyä elinkustannusten nousun ja sosiaaliturvaleikkauksien seurauksena.

Palvelukentällä tulisi myös siirtää painopistettä yksilökeskeisyydestä kohti yhteisöllisyyden ja luonnollisten tukiverkkojen vahvistamista nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi sekä nuorten yksinäisyyden vähentämiseksi ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi. Myös nuorten ja nuorten aikuisten parissa työskentelevien ammattilaisten läheistyön osaamista tulisi kehittää pitkäjänteisesti. Läheissuhteiden laatu on tutkimusten (mm. Nuorisobarometrit) mukaan yhteydessä elämäntyytyväisyyteen ja nuorilla sosiaalisten suhteiden merkitys korostuu. Nuoren läheisillä ihmissuhteilla on suuri vaikutus nuorten hyvinvointiin, joten myös perhetyöhön panostamalla voidaan vaikuttaa nuorten hyvinvointiin.

Asumisohjauksen ja -valmennuksen roolia tulisi vahvistaa nuorten hyvinvoinnin turvaamisessa. Asumisasioiden aktiivisempi esille nostaminen ja asumisessa tukeminen auttaa nuoria ja nuorten

hyvinvointia monipuolisesti. Nuorten velkaantuminen ja taloudelliset vaikeudet ovat kasvussa, ja ylivelkaantuminen asettaa nuoret merkittävään syrjäytymisriskiin. Monipuolisella asumisen neuvonnalla voidaan tehokkaasti ennaltaehkäistä häättöjä, vuokravelan syntymistä sekä muita asumisen ongelmatilanteita ja auttaa nuorta esim. omassa taloudenhallinnassa. Jotta asumisasiota voidaan painottaa nuorten palveluissa enemmän, tarvitaan nuorten parissa työskenteleville kohdennettua koulutusta ja asumisasioiden osaamisen vahvistamista.

Ohjaamot ovat hyvä keino tavoittaa nuoria ja nuoria aikuisia. Ohjaamoissa työskentelee jo useita nuorisosasumisen osaajia valtakunnallisesti, mutta olisi tärkeää, että Ohjaamoissa voitaisiin tarjota nuorille vielä nykyistä enemmän asumisen ohjausta ja neuvontaa sekä tarvittaessa joustavia kotiin vietäviä palveluja. Nuoren kotona vierailu voi kertoa paljon sellaista nuoren arjesta, toimintakyvystä ja mielen hyvinvoinnista, joka ei tule näkyviin toimistotapaamisella. Tällä lähestymistavalla voidaan edistää asumisen ongelmia ja nuorten asunnottomuutta.

Asumisasioiden ottaminen tiiviimmäksi osaksi nuorten palveluja auttaa myös neuroepätyypillisesti oireilevia nuoria, joilla asumisen ja arjen taidot liittyvät keskeisesti toimintakyvyn tasoon. Arjen asumisen haasteet voivat usein jäädä huomaamatta ilman asumisasioiden puheeksiottoa ja riittävää asumisohjausta ja -valmennusta.

**

Eryteisesti hallituksen päättämät asumistuen leikkaukset tulevat heikentämään monen nuoren hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Asumistukileikkauksien on osoitettu vaikuttavan vahvasti nimenomaan nuoriin ja opiskelijoihin. Elämisen ja asumisen kustannukset ovat lähivuosina nousseet merkittävästi ja sosiaaliturvaleikkausten myötä nuorten taloudelliset huolet ja vuokranmaksuvaikeudet tulevat kasvamaan, mikä tulee lisäämään nuorten pahoinvointia ja pahimmillaan nuorten asunnottomuusriskiä.

Nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi Suomen palvelu- ja sosiaaliturvajärjestelmää tulisi yksinkertaistaa ja palveluille tulisi turvata riittävät resurssit, jotta nuoret pääsisivät nopeasti ja oikea-aikaisesti tarvitsemansa tuen piiriin. Kuten ohjelmaluonnoksessakin todetaan, kohtalaista tai vakavaa ahdistuneisuutta kokee noin joka viides yläkoulussa, ammatillisessa koulussa tai lukiossa olevista nuorista. Koronapandemian jälkeen monen nuoren tilanne on pahentunut, eikä Suomella ole varaa antaa nuorten tilanteen heikentyä enää entisestään.

Siksi nuorten hyvinvointi tulisi hallituksen nuorisopolitiikassa ottaa kokonaisvaltaisemmin huomioon ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset tulisi arvioida laajasti kaikessa päätöksenteossa. Nuorten itsensä sekä nuorten parissa työskentelevien järjestöjen laajempi osallistaminen valmistelutyöhön olisi myös tärkeä tapa tuoda nuorten näkökulmaa mukaan päätöksentekoon.

VANUPO-luonnos ei valitettavasti nykyisessä muodossaan tarjoa riittävästi toimenpiteitä turvaamaan nuorten hyvinvointia tulevaisuudessa tai korvaamaan hallituksen jo päättämiä nuorten hyvinvointia heikentäviä toimenpiteitä.

Sormunen Hilma
Nuorisoasuntoliitto NAL ry